

volentium litigare, aut propinquorum ipsorum, seu rerum illorum, aut Ecclesiarum suarum etiam captionem, modisve aliis quibuscunque compellat, seu compelli faciat, vel procuret: nec per se aliove impediatur, quo minus coram Iudicibus Ecclesiasticis, delegatis seu ordinariis querelantes de causis, quæ (ut præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad prædicta faciendâ det auxilium, consilium, vel favorem. Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto noverit subiacere: a qua (nisi tam Iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictione usurpata, quam parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui juris, de injuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactum) nullatenus absolvatur.

CAP. V.

Domini temporales prohibentes subditis, ne cum personis Ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, ipso facto excommunicationem incurrunt. h. d. Dom.

Idem.

Eos a, qui temporale dominium obtinentes, suis subditis, ne Prælati aut Clerici, seu personis Ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicitur (cum talia in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

TITULUS XXIV.
NE CLERICI, VEL MONACHI SECULARIBUS
NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

CAP. I.

Capitulum, super specula, prohibens audientiam Legum, vel Physicæ, non includit parochiales Ecclesias habentes, nisi sint plebanie habentes sub se capellas, in quibus Clerici perpetuo instituantur. h. d. Dom.

Bonifacius VIII.

Statum b felicitatis recordationis Honorii Papæ tertii prædecessoris nostri, quod Decanis, Archidiaconis, Præpositis, Plebanis, Cantoribus, & aliis Clericis habentibus personatus, audire Leges, vel Physicam interdicit: ad eos, qui parochiales Ecclesias obtinere nescunt.

a Vide Ansb. Consil. 11. incip. factum super quo peritur consilium, & Lapum allegat. 92. incip. inspeximus. b Vid. Doct. & imprimis Panorm. in cap. non magnopere. & in cap. fin. extr. de Clerici vel Monachi, & Innoc. in cap. firmiter. extra, de sumam. Trinitat. & fide Catholica.

FINIS LIBRI TERTII.

tur, piæ memoriæ Clementis Papæ quarti prædecessoris nostri vestigiis inhaerentes, declaramus præsentis constitutionis oraculo ratione Ecclesiarum huiusmodi non extendi: nisi eadem Ecclesiæ fuerint plebanie sub se capellas habentes, in quibus instituantur Clerici perpetui, nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoveri.

CAP. II.

Excommunicatus est ipso facto Religiosus professus, habitum temerarie dimittens, vel ad quæcunque studia accedens, non obtemperans licentiæ & Prælati, & Conventus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad Leges vel Physicam tales Religiosos, similiter excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus.

Idem.

Ut a periculosa Religiosis evagandi materia subtrahatur, districtius inhiemus, ne de cætero aliquis quæcumque religionem tacite vel expresse professus, in scholis vel alibi temere habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quævis studia literarum, nisi a suo Prælato cum consilio sui Conventus, vel majoris partis ejusdem, sibi eundi ad studium, licentiâ primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiâ ipso facto. Doctores quoque sive Magistri, qui Religiosos habitu suo dimisso Leges vel Physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere, simili eo ipso sint sententiâ innodati.

CAP. III.

Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi commissio delegans, ut veritate inquisita iustitiam exequatur, irregularis non efficitur, licet pœna sanguinis inferatur. h. d. Dominicus.

Idem.

Episcopus b seu quicumque alius prælatus, vel Clericus iurisdictionem obtinens temporalem, si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commissio, ballivo suo aut alii cuicumque injungat, ut super hoc veritatem inquirens, iustitiæ debitum exequatur, irregularis cenferi non debet: quamvis ipse ballivus, vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit, iustitia mediante. Nam licet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen, (cum iurisdictionem obtinent temporalem) debent, & possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

a Multa huc spectantia vide per Calderinum consil. 2. tit. de magistris, & per Abbatem consil. 84. lib. 1. b Præter Doct. hic, vide notata in cap. ex literis extra, de excess. prælat. & in cap. in Archiepiscopatu. de raptoribus.

SEXTI

SEXTI DECRETALIIUM
LIBER QUARTUS.

TITULUS PRIMUS.

DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

CAP. UN.

Sponsalia pura & certa, ex consensu valida, licet alias nulla, inducunt publicam honestatem: quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.

Bonifacius VIII. [an. 1298. Romæ.]

EX Sponsalibus a puris & certis, etiam si consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quavis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum, & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum iustitiæ publicæ honestatis b. Quare ille, qui sponsalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minime derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis eventum. h. d. Joan. Andr.

§. 1. Ille vero, qui sponsalia cum aliqua muliere c sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsentibus, cum secunda remanere debet: cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem, sicuti consensum non habentibus, & incertis, nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

TITULUS II.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

CAP. UN.

Sponsalia amborum infantium, vel alterius tantum per supervenientiam majoris ætatis non validantur, nec publicam

a Vide Conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 3. confert enim multum pro textu & gl. b de impedimento iustitiæ publicæ honestatis, quid sit, & unde proveniat, vide B. Thom. in questionibus additis ad tertiam partem. q. 55. art. 4. & Doct. scholasticos l. 4. sent. dist. 41. c. Not. Doct. hic illam dici mulierem, quæ nondum matrimonio copulata est.

Tom. II.

honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacite, vel expresse. h. d. usque ad §. Idem quoque Dom.

Bonifacius VIII. (an. 1298.)

Si infantes a ad invicem, vel unus major septennio, & alter minor, sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis, nisi per cohabitationem eorum mutua, seu alias verbo, vel facto ipsorum liquido appareat, eosdem in eadem voluntate factos majores septennio perdurare, sponsalia huiusmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime convalescunt: & ideo cum sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiam non inducunt.

Sponsalia per verba de præsentibus contracta inter impuberes, & puberes, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent ut sponsalia de futuro: nec in matrimonium transeunt ex sola perseverantia ætatis, nisi aliter approbentur: inducunt tamen publicam honestatem. h. d. Dom.

§. 1. Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non supplebat, per verba contraxerint de præsentibus: sponsalia enim illa, quæ juris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro (licet verba consensum exprimentia de præsentibus haberent, & matrimonium contrahere intendere contrahentes) per adventum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsentibus: nec matrimonium (quod ut matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis convalescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum alium contrahentes eosdem cum ejusdem perseverantia voluntatis ad pubertatis tempora pervenisse constiterit evidenter: per dictum tamen contractum, qui valuit, ut potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducenda.

Sponsalia pro absentibus filiis non tenent: nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbaverint tacite, vel expresse ex post facto. h. d. Dominicus.

§. 2. Porro ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint vel tacite, ut si præsentibus fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. Et est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia post scientes ratificaverint tacite b vel expresse: alias ex sponsalibus contractis a parentibus pro filiis, nec ipsi filii obligantur, nec publicæ honestatis iustitia inde surgit.

L I I

TITU-

a Vide B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 43. art. 1. & 2. ac Doct. l. 4. sent. dist. 27. & Dominic. consil. 24. incip. quia diffuse: b Vide Bart. in l. quo enim. ff. rem. rat. hab. Font.

TITULUS III. DE COGNATIONE SPIRITUALI. CAP. I.

Inter baptizatum, & levantem filios, & uxorem levantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem, & patrem, & matrem suscepti, & similiter de baptizante, spiritualis contrahitur cognatio. h. d. usque ad §. Ex confirmatione. Dominicus.

Nedum a inter baptizatum, & illum b, qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundem baptizatum, & suscipientis filios, & uxorem ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem: imo etiam inter suscipientem, patremque baptizati, & matrem cognationem spirituales in baptismo contrahi jure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractum. Et eadem, quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante cenda.

Confirmatio frontis inducit spiritalem cognationem, sicut baptisma. h. d. Dominicus.

§. 1. Ex confirmatione quoque, seu frontis chrismatione, spiritualis cognatio eisdem modis contrahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

CAP. II.

Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium, sed non dirimit. Joan. Andr.

a Vide Conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 2. & B. Thom. in qu. additis. ad 3. part. q. 66. per totum. & Theol. lib. 4. sent. dist. 42. b Procedit si ille est Christianus. 30. q. 1. c. 2. de cons. dist. 4. in baptizante. Joan. Andr. in reg. ex eo. inf. de reg. jur.

Idem. Per a catechismum, qui præcedit baptismum, sacramentorum fundamentum, & januam reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur, per quam contrahendum matrimonium impeditur: ut ex prædecessoris nostri Clementis Pape III. decretali colligitur evidenter: dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quod afferat, nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime separatur.

CAP. III.

Unus tantum intervenire debet in levatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis: tamen si plures interveniunt, cognationem contrahunt spiritalem. Et ex aliis sacramentis cognatio non contrahitur. h. d. Dominicus.

Idem. Quamvis b non plures c, quam unus vir, vel una mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, juxta sacrorum canonum instituta: si tamen plures accesserint, spiritualis cognatio inde contrahitur, matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissolvens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idem judicium est habendum. Ex datione vero aliorum sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediatur vel dissolvatur.

a Vide Theolog. scholasticos. l. 4. sent. dist. 42. & beatus Thom. in quæst. additis ad 3. part. q. 55. art. 2. b Vide Conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. c. 2. c Vide l. ad testium §. fin. ff. de testam.

FINIS LIBRI QUARTI.

SEXTI DECRETALIU LIBER QUINTUS.

TITULUS PRIMUS. DE ACCUSATIONIBUS a, INQUISITIONIBUS, ET DENUNCIATIONIBUS. CAP. I.

Ex confessione coram delegato inquirente super certis criminibus deputato facta, puniatur confessus, licet dicat se prius diffamatum non fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII. (an. 1298.)

Postquam coram eo, qui contra te super certis criminibus inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisi confessus, frustra confessionem tuam (quo minus puniaris ex ea, prout justitia suadebit) eo prætextu im-

a De materia hujus tit. vide plene per Hostien. in summa, cod. tit.

pugnare contendis, quod super eisdem criminibus non fueras antea diffamatus: vel quod per eundem inquisitorem capitula, super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt b.

CAP. II.

Idem. Valet inquisitio facta super veritate criminum, omiſſa inquisitione infamiae, si reus præſens tacuit. h. d. secundum Joan. Andr.

Idem. Si is, cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus faciendâ, processerit

b Vide Perusinum in c. dilecto. de appellat. & Alex. cons. 52. lib. 3. & Fel. in c. 1. de except.

nit te præſente, nec reclamante, aut quicquam super hoc excipiente (infamiae inquisitione omiſſa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam: processum hujusmodi ex eo, quod non fuit de infamia a primitus inquisitum, ulterius impugnare nequibus.

TITULUS II. DE HÆRETICIS. CAP. I.

Propter crimen hæresis Clericum in quibuscumque sacris ordinibus constitutum, solum ejus Episcopus degradare poterit. hoc dicit Dominicus.

Gregorius IX. Rhemen. Archiepiscopo, & suis Suffraganeis. [an. 1236. Roma in Galliam.]

Quoniam Episcoporum numerus ad degradationem Clericorum a canonibus constitutus, non potest de facili b convenire: concedimus, ut Sacerdotem vel alium Clericum in sacris ordinibus constitutum (cum pro hæresi fuerit curiæ seculari relinquendus, aut perpetuo immurandus) convocatis Abbatibus, aliisque Prelatis, & religiosis personis, ac literatis suæ diocesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit Episcopus degradare.

CAP. II.

Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptores, defensores, vel fautores, nec absolvitur nisi exhumet eorum corpora, locus vero privatur sepultura. hoc dicit usque ad §. Inhibemus, Dom.

Alexander IV. [an. 1258.]

Quicumque c hæreticos, credentes, receptores, defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint d Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se noverint e subjacere. Nec absolutionis beneficium mereantur f, nisi propriis manibus publice extumulent g, & projiciant h hujusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua i careat sepultura.

Excommunicari debent Laici publice, vel occulte disputantes de fide. h. d. Dominicus.

§. 1. Inhibemus quoque, ne cuiquam Laicæ personæ liceat publice, vel privatim de fide catholica disputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum usque ad secundam generationem ad beneficia Ecclesiastica, vel officia publica. h. d. Dominicus.

§. 2. Hæretici autem, credentes, receptores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii k usque ad secundam generationem, ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Privati sunt habentes beneficia Ecclesiastica ad preces hæreticorum, & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. h. d. Dom.

§. 3. Ad hæc quoscunque viros Ecclesiasticos, qui ad preces hujusmodi pestilentium personarum, dignitates, personatus, & quæcumque alia Ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc privamus taliter acquisitis: volentes, quod tales & habitis careant perpetuo, & si receperunt lilla scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur.

a Et qualiter probari debeat infamia alicujus, vide Romanum cons. 267. & Cardinalem cons. 3. he rest. b Nota hic quod propter difficultatem relaxatur juris solennitas, ut habes c. super. eod. & l. 1. §. fin. ff. de vent. in poss. mit. Font. c Vide Turrecrematam in sum. de Ecclesia l. 4. part. 2. cap. 21. d al. præsumpserit. e al. noverit. f al. mereatur. g al. extumulet. h al. projiciat. i al. perpetuo. k vide Gondissalvum tract. de her. q. 22. & repertorium Inquis. verbo filii. l al. receperint.

Nulla est emancipatio filiorum, vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. h. d. Dom.

§. 4. Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam hujusmodi apparuerit ante ipsam a via veritatis ad hæreticam superstitionis invium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui juris: cum dignum sit, ut propter tanti atrocitatem delicti, filii esse in parentum hæreticorum deficiant potestate.

CAP. III.

Filii vel hæredes penitentium in infirmitate sua hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quod non sanæ mente, vel perdita loquela susceperint, si constat, quod evant sanæ mentis, vel prius suspecti, vel diffamati evant de hæresi: alias admittuntur, scilicet per testes fide dignos, non suspectos. h. d. Dominicus.

Idem inquisitoribus hæreticæ pravitate. (an. 1258.)

Filii, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolatores, ut ab eis per manus impositionem consolationem reciperent secundum pessimam consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint universæ carnis ingressi: ad probandum, quod ipsi defuncti consolationem illam, imo verius desolationem non a sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam jam loquelam, cum tamen moris sit [ut dicitur] apud eos, quod nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam, admitti non debent, si dum vivebant, diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime confiteri, quod sanæ mentis existentes hujusmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filii, vel hæredes ad probandum præmissa. Non tamen per uxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

CAP. IV.

Relapsi in hæresim sunt tradendi curiæ seculari, licet poeniteant eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta poenitentiae, & Eucharistia. h. d. Dom.

Idem eisdem.

Super eo, b, quod scriptum legitur, Ecclesia nulli claudit gremium redeunti: quodque hi, qui post abjuratorem erroris, vel postquam se proprii antistitis c examinatione purgaverint, si deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur judicio sine ulla poenitus audientia relinquendi: cum scripturæ hujusmodi videantur sibi invicem adversari, quid tenendum sit, per sedem edoceri Apostolicam postulatis. Nos itaque inquisitioni vestræ de fratrum nostrorum consilio respondemus, quod taliter deprehensis, etiam si (ut dictum est) sine ulla poenitus audientia relinquendi sint judicio seculari: si tamen postmodum poeniteant, & poenitentiae signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita sacramenta poenitentiae, ac Eucharistia deneganda.

CAP. V.

Excommunicati participes, & socii criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem depone. h. d. Dom.

Idem eisdem.

In fidei favorem concedimus, ut in negotio inquisitionis hæreticæ pravitate excommunicati, & participes, vel socii criminis ad testimonium admittantur: præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptores, & defensores eorum, si ex verisimilibus conjecturis, & ex numero testimonium, aut personarum (tam deponen-

a Quod ex verbis, & actibus probatur: ut not. in l. si cum dotem. §. fin. autem. ff. sol. mar. c. hoc habet. 46. dist. & c. legitimus. 93. dist. b Vide Zanch. tract. de her. c. 16.